

да 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789

6. Дорошенко А.Д. Фактор транснаціональної злочинності в сучасних міжнародних відносинах : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ. 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/17970.html>

7. Пшеничний І.В. Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй : дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2000. 220 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=1492>

8. Корольчук В.В. Актуальні питання запобігання транснаціональній злочинності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1. С. 217-226 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_1_26

9. Жаровська Г.П. Перспективні напрями протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 1. С. 11-16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_1_5

10. Richards J.R. *Transnational Criminal organization, Cybercrime, and Money Laundering*. London. 1999. 311 p.

11. Додатковий Протокол до Конвенції Ради Європи “Про права людини та біомедицину, який стосується трансплантації органів і тканин людського походження” 24.01.2002 року № ETS N 186 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/7gZsFd>

12. Ілляшенко О.В. Запобігання незаконній торгівлі органами і тканинами людини в Україні та інших європейських країнах (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 ; М-во освіти і науки, Національна академія адвокатури. Київ. 2016. 302 с.

13. Головкін Б.М. Торгівля органами людини: українські реалії. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 27 (5/6). Ст. 21-26.

ЮРИДИЧНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ “ГЕНДЕРНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ” ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ¹

При реформуванні будь-яких суспільних інституцій в державі перше місце завжди займають питання прав людини, оскільки, як правильно зазначає М.І. Козюбра, це не статичний, раз і назавжди інститут, вони розвиваються і збагачуються [1, с. 51], будучи при цьому чутливим барометром, який реагує на виникнення нових та зміну наявних суспільних відносин [2, с. 85]. Інтенсивний розвиток науки, стрімкий технологічний прогрес, будучи основними характеристиками сучасного суспільства, не можуть не позначитися на етико-правових основах життя останнього [3, с. 23], які разом зі зміною суспільної моралі привели до виникнення прав людини четвертого покоління [4, с. 217]. Хоча зауважимо, що М.М. Олейник заперечує доцільність твердження, що такі права виникли тільки сьогодні, в умовах розвитку генетичних, медико-біологічних експериментів, і притаманні вони безпосередньо людині нового покоління в сучасній державі. Навпаки, вони є природними правами людини [5, с. 126], а необхідність їх захисту виявилася вже в умовах науково-технічного прогресу в області генної інженерії, медицини, біомедицини [6, с. 123]. Це ж стосується, зокрема, прав ЛГБТ, які хоч і відносять до прав людини четвертого покоління, проте вони завжди були притаманні людині, хоч і без належного правового визнання та захисту з боку держави та суспільства. Це пов'язано з тим, що в самій історії людства немає і не буде повного збігу суспільних та особистісних інтересів. Проте, якщо формально закріпити та охороняти соматичні права на офіційному рівні, то згодом вони почнуть сприйматися соціальним середовищем як існуюче та належне [7, с. 94]. Проблеми правового захисту прав людини полягають і в тому, що, як зазначає М.І. Козюбра, вони повинні бути визнані світовим співтовариством. Такого визнання особа може домогтися від держави і суспільства, в яких вона живе, за умови, що їх забезпечення реальне в умовах досягнутого людством прогресу [1, с. 50].

Сьогодні на міжнародній платформі можемо спостерігати дедалі більше поширення політики “гендерної нейтральності”. До прикладу, позитивним є запровадження у ряді країн гендерно-нейтральної мови. Так, ще у 2008 році Європейським парламентом було прийнято рекомендаційний документ “Гендерно-нейтральна мова” [8], який передбачав використання гендерно-нейтральних загальних фраз для усунення дискримінації. У 2018 році цей до-

¹ **Заборовський В.В.**, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Стойка А. В., студентка магістратури юридичного факультету ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

кумент був оновлений та доповнений, зокрема давалося визначення поняття “гендерно-нейтральна мова”, а також ще однією метою запровадження такої мовної політики державами визнавалося зменшення гендерних стереотипів, стимулювання соціальних змін та досягнення гендерної рівності [9, с. 3]. Крім цього, в лютому 2019 року Європейською Комісією було прийнято “Довідник з англійського стилю”, де в розділі “Інклюзивні мови” передбачається використання гендерно-нейтральної мови щодо чоловіків та жінок, а також щодо ЛГБТ [10, с. 63-65].

Проте небагато країн визнає таку мовну політику. Однією з таких країн стала Франція, де пропонується не позначати жінок різними назвами залежно від сімейного статусу, як це було прийнято, а використовувати нейтральне позначення [11]. Нідерланди ж в цьому плані пішли далі. Зокрема, в різних установах країни в офіційних оголошеннях взагалі не вирізняють чоловіків та жінок, а використовують загальні терміни для позначень та звернень до будь-якої статі [12]. Наприклад, замість офіційного звернення “пані та панове”, використовуються такі фрази як “шановні амстердамці”, “шановні відвідувачі” тощо.

Крім вищезазначеного, протягом останніх років наявне визнання в законодавчій сфері рівних прав чоловіка, жінки та інтерсексуала (інтерсексуальність – це наявність в людини одночасно ознак і чоловічої, і жіночої статі; інтерсексуали – двостатева особа [13, с. 426]).

Так, Глобальна кампанія ООН за рівноправ'я ЛГБТ “Свобода та рівноправ'я”, під егідою Управління Верховного комісара ООН з прав людини у 2015 році опублікувала інформаційний бюлетень “Інтерсексуальні права людини”, де, зокрема, йшлося про необхідність запровадження державами правового захисту даної категорії осіб [14].

У жовтні 2017 року Федеральний Конституційний суд Німеччини, посилаючись на рішення Верховного суду, визнав неконституційною норму, згідно з якою при реєстрації народження у графі “стать” відображають тільки “жіночу” та “чоловічу” [15]. А вже у серпні 2018 року Кабінет міністрів ФРН прийняв законопроект про внесення змін до Закону “Про цивільний статус”, згідно з яким, якщо при народженні дитини її не можна було віднести ні до чоловічої, ні до жіночої статі, в юридичних документах можна заповнити графу “третьа стать”, замість дозволеного у 2013 році незаповнення жодної графи такими особами [16]. Таким чином, Німеччина стала першою європейською країною з юридичною верифікацією третьої статі. До цього вона була признана в офіційних документах таких країн як Австралія, Індія, Нова Зеландія, Непал, деяких штатах США [17], у Канаді [18] та Пакистані, де у 2017 році був виданий перший паспорт з позначенням “третьої статі” [19].

Юридично визнати третю стать намагалася і Шотландія, прийнявши у листопаді 2017 року консультативний документ, який передбачав реформування Закону “Про гендерне визнання” [20]. Проте дана пропозиція так і не була підтримана. Згодом, у 2018 році, суд Нідерландів, розглядаючи справу

про захист прав інтерсексуала, у своєму рішенні вказав, що через “соціальні та правові зміни настав час для визнання третьої статі” [21]. У червні 2018 року Австрійський суд схвалив третю гендерну ідентичність в юридичних актах [22]. Вважається, що такій гендерній легалізації сприяло зізнання відомої бельгійської моделі Ханни Габі Одель у своїй гендерній приналежності до інтерсексуалів, щоб, за її словами, “зламати табу” [23].

Стосовно України вважаємо за необхідне звернути увагу, що, згідно з дослідженням Міжнародного банку реконструкції та розвитку “Жінки, бізнес та закон 2019” (дані станом на 01.07.2017 р.), Україна займає 88-ме місце із 187 країн світу за рівнем гендерної рівності у різних галузях життя [24, с. 9].

Таким чином, визнання гендерної нейтральності як однієї зі стадій подальшого визнання прав людини четвертого покоління загалом вже давно широко відоме у міжнародному співтоваристві (хоча і має рекомендаційний характер). Проте інколи законодавець не бажає брати на себе відповідальність за розробку механізму практичної реалізації окремих прав людини четвертого покоління. Це пояснюється тим, що узаконення таких прав на законодавчому рівні тої чи іншої країни потребує певних змін у суспільній свідомості, ступінь яких залежить від менталітету народу кожної окремої країни. В Україні через власний усталений менталітет ставиться під сумнів подальший розвиток в даному напрямі (особливо це стосується узаконення прав ЛГБТ, яке нині є неабияк актуальним на теренах європейських країн).

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
2. Кокамбо Ю.Д. Соматические права человека как новое поколение прав личности. *Вестник Амурского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки.* 2015. № 68. С. 82-85.
3. Гончаров И.В. Соматические права: вопросы юридического признания и практика реализации. *Труды Академии управления МВД России.* 2018. № 2 (46). С. 23-27.
4. Барабаш О.О. Четвертое поколение прав людини: загальнотеоретична характеристика. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Юридичні науки.* 2016. № 837. С. 213-217.
5. Олейник Н.Н. Историческое развитие поколений “прав человека”. *Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Право.* 2015. № 14 (211). Вип. 33. С. 120-128.
6. Поцелуев Е.Л., Данилова Е.С. Понятие и виды личностных (соматических) прав человека. *Наука. Общество. Государство.* 2015. № 1 (9). С. 122-131.
7. Цалиев А.М., Сланов О.Т. Нравственные проблемы клонирования человека в аспекте социологической концепции соматических прав и свобод личности. *Философия права.* 2009. № 1. С. 91-95.
8. Gender-neutral language in the European Parliament. 2008. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2009/0001/P6_PUB\(2009\)0001_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2009/0001/P6_PUB(2009)0001_EN.pdf) (дата звернення: 11.03.2019).

9. Gender-neutral language in the European Parliament. 2018. URL: http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf (дата звернення: 11.03.2019).

10. English Style Guide: A handbook for authors and translators in the European Commission. 2019. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/styleguide_english_dgt_en.pdf (дата звернення: 11.03.2019).

11. France PM Francois Fillon orders adieu to mademoiselle. BBC News. 22 February, 2012. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17123531> (дата звернення: 11.03.2019).

12. A look at the rise in gender neutral language in the Netherlands and beyond. The Holland Times. 5 September, 2017. URL: <https://www.hollandtimes.nl/articles/national/a-look-at-the-rise-in-gender-neutral-language-in-the-netherlands-and-beyond/> (дата звернення: 11.03.2019).

13. Картель Н.А., Макеєва Е.Н., Мезенко А.М. Генетика : енцикл. словарь. Минск : Беларуская навука, 2011. 992 с.

14. Fact Sheet Intersex. United nations for LGBT equality "Free & Equal". 2015. URL: <https://www.unfe.org/wp-content/uploads/2017/05/UNFE-Intersex.pdf> (дата звернення: 11.03.2019).

15. Leitsätze zum Beschluss des Ersten Senats: Bundesverfassungsgericht in dem Verfahren über die Verfassungsbeschwerde vom 10 Oktober 2017. 1 BvR 2019/16. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/DE/2017/10/rs20171010_1bvr201916.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (дата звернення: 11.03.2019).

16. Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat: Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Personenstandsgesetzes. 2018. URL: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2018/08/geburtenregister.html> (дата звернення: 11.03.2019).

17. German parents can register babies as third gender, court rules. BBC News. 8 November, 2017. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-41912754> (дата звернення: 11.03.2019).

18. An Act to amend the Canadian Human Rights Act and the Criminal Code: Bill C-16 assented to 19 June, 2017. Status of Canada. 2017.

19. First passport issued with gender-neutral 'X' option: The express Tribune. 24 June, 2017. URL: <https://tribune.com.pk/story/1443564/historic-first-farzana-jan-gets-passport-gender-neutral-x-option/> (дата звернення: 11.03.2019).

20. Review of the Gender Recognition Act 2004: Scottish Government. 2017. URL: https://consult.gov.scot/family-law/review-of-the-gender-recognition-act-2004/user_uploads/sct1017251758-1_gender_p4-3-.pdf (дата звернення: 11.03.2019).

21. Dutch court rules that it is time to recognise a third gender. The Telegraph News. 29 May, 2018. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/05/28/dutch-court-rules-time-recognise-third-gender/> (дата звернення: 11.03.2019).

22. Austrian court OKs 3rd gender identity in records. APP News. 29 June, 2018. URL: <https://apnews.com/111e826e7ef649b98725f1f5f08fe767> (дата звернення: 11.03.2019).

23. Model Hanne Gaby Odiele reveals she is intersex. USA Today. 23 January, 2017. URL: <https://www.usatoday.com/story/news/nation/2017/01/23/model-hanne-gaby-odiele-reveals-she-intersex/96622908/> (дата звернення: 11.03.2019).

24. Women, business and the law 2019. The World Bank Group. 2019. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/31327/WBL2019.pdf> (дата звернення: 11.03.2019).

КЕСАРІВ РОЗТИН – ЕЛЕКТИВНЕ ПРАВО ВАГІТНОЇ НА РОЗПОРЯДЖЕННЯ СВОЇМ ТІЛОМ ЧИ МЕДИЧНЕ ПОКАЗАННЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ¹

Постановка проблеми. В ХХІ столітті медицина досягла майже досконалості у вирішенні проблем, пов'язаних з бажанням людини так чи інакше розпорядитися своїм тілом або його частинами. Це і пластична хірургія, і трансплантація органів, і право розпоряджатися своїм життям (евтаназія), і лікувальні програми допоміжних репродуктивних технологій, штучне переривання вагітності тощо. Зазначені процеси потребують правового регулювання, і в одних країнах відбуваються за наявності широкого правового поля, а в інших – правове регулювання не є достатньо розроблене через низку морально-етичних переконань суспільства. Саме до останньої категорії слід віднести і таку процедуру як кесарів розтин, щодо елективності права на яку й досі нема однозначної думки фахівців з права та спеціалістів з медицини. Отже, актуальність дослідження з правової точки зору кесарева розтину як права на розпорядження своїм тілом сьогодні є беззаперечною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з кесаревим розтином як елективним видом оперативного втручання, в медичному аспекті досліджували такі вчені як Ю. Бобик, Л. Квашніна, І. Матвієнко, Н. Калашник та інші. Однак дослідження кесарева розтину як елективного права вагітної у вітчизняній правовій науці поки що майже відсутні.

Метою є розгляд правових аспектів кесаревого розтину в Україні та обґрунтування необхідності вдосконалення вітчизняного законодавства з охорони здоров'я в частині врегулювання та захисту прав вагітної жінки і визначення місця права на кесарів розтин як елективного права серед інших прав вагітної жінки.

Виклад основного матеріалу. Слід констатувати, що в умовах науково-технічного прогресу сучасне суспільство стрімко розвивається, особливо в порівнянні з попередніми періодами, що призводить до зростання потреб його членів. Ці потреби виникають через збільшення споживання ресурсів, через пришвидшення ритму життя, через скорочення проміжку часу між часом вкладання зусиль та часом отримання бажаного результату, і тому вимагають свого задоволення із застосуванням всіх передових знань і технологій, що були набуті в процесі всього розвитку людської цивілізації. Вагітність – це тривалий період, протягом якого вагітна жінка потребує особливої уваги від суспільства та держави, яка з боку держави повинна проявитися в тому числі і в визначенні її правового статусу та закріпленні її прав на законодавчому рівні.

В Україні статтею 3 Конституції визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною

¹ Казакова Л.О., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри міжнародної політики ДВНЗ "Ужгородський національний університет"